

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA NOUA LEGE A TAXEI DE STAT

Dumitru DUMITRAȘCU, dr., asist. univ., Facultatea de Drept
și Științe Sociale, Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți

Abstract: *Free access to justice can be conceived as the right of every individual to have the opportunity to seek justice before the courts without being constrained by financial, social, or administrative barriers. Among the aspects influencing free access to justice, there is no doubt the financial aspect of the case, that is, the court costs. The party that wants to go to court is obliged to advance some of these expenses by paying the state tax. Relatively recently, the Parliament of the Republic of Moldova adopted the new State Tax Law, which modifies the amounts of the state tax and introduces the concept of stamp duty. Therefore, in this article, we will highlight the main innovations of this law and analyze in detail the consequences of the stamp duty regulation.*

Keywords: *court costs, state tax, stamp tax, civil proceeding, free access to justice, the right to defense.*

Accesul liber la justiție reprezintă un drept și principiu fundamental al oricărei societăți democratice și a statului de drept. Într-o lume în continuă schimbare și evoluție, garantarea dreptului la justiție pentru fiecare individ devine tot mai crucială pentru menținerea echității și a ordinii sociale. Acest concept, deși adesea perceput ca un drept inalienabil, este adesea îngrădit prin reglementări ostile din partea legiuitorului.

Accesul liber la justiție poate fi conceput ca dreptul fiecărui individ de a avea oportunitatea de a-și căuta dreptatea în fața instanțelor de judecată, fără a fi constrâns de bariere financiare, sociale sau administrative. Respectiv, accesul liber la justiție nu este doar un principiu fundamental al drepturilor omului, ci și o condiție esențială pentru menținerea statului de drept și pentru asigurarea respectului față de lege.

Din acest considerent, instrumentele internaționale în mod expres reglementează acest drept fundamental al omului. Prin urmare, Declarația universală a drepturilor omului [11] în cadrul art. 8 consfințește că „orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege”.

În aceeași ordine de idei, art. 6 par. 1, având denumire marginală „dreptul la un proces echitabil”, din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [9] prevede că „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa”.

În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – CtEDO) se arată că textul art. 6 par. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale garantează fiecărei persoane dreptul ca o instanță să soluționeze orice contestație privitoare la drepturile și obligațiile sale civile, consacrand, astfel, dreptul la un tribunal, iar dreptul de a-l sesiza nu constituie decât unul din aspectele sale [3, p. 458].

În acest sens, CtEDO a decis [6] că art. 6 par. 1 poate fi invocat de orice persoană care consideră ilegală o ingerință în exercițiul drepturilor sale cu caracter civil și se plânge de faptul că nu a avut posibilitatea să supună o asemenea ingerință unui tribunal ce răspunde exigențelor impuse de acest text. Atunci când există, privitor la o astfel de ingerință „o contestație reală și serioasă”, fie că poartă asupra înseși existenței dreptului sau numai asupra întinderii sale, justițiabilul are dreptul distinct, pe temeiul art. 6 par. 1, ca un tribunal să decidă asupra acestei chestiuni, în sistemul național de drept.

În același context, s-a arătat că dreptul de acces la un tribunal nu este absolut, acesta poate fi supus unor restricții legitime, cum ar fi termenele de prescripție extinctivă, reglementările privind minorii și persoanele fără discernământ [5]. În cazul în care accesul persoanei este limitat fie de drept, fie de fapt, CtEDO va examina dacă limitarea impusă a afectat esența dreptului de acces la un tribunal și, în special, dacă statul a urmărit un scop legitim și a existat un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit a fi atins [4]. Dacă restricția este compatibilă cu aceste principii, nu vom fi în prezența încălcării art. 6 par. 1.

Așadar, observăm că statele pot impune unele limitări accesului liber la justiție, care pot fi obstacole de drept și obstacole de fapt. Unul dintre obstacole, de fapt, al accesului liber la justiție îl constituie fixarea unui quantum excesiv al sumei ce are a fi avansată, potrivit legislației naționale, pentru exercitarea unei acțiuni în justiție sau a unei căi de atac, când cel ce intenționează să le exercite este lipsit de resurse financiare.

Spre exemplu, într-o cauză în care reclamantul a invocat încălcarea dreptului său la un tribunal prin fixarea unei sume mari ce urma a fi consemnată spre a i se putea examina cererea de constituire ca parte civilă într-un dosar penal, Curtea a apreciat că stabilirea unei sume substanțiale în absența unor resurse financiare ale acestuia reprezintă, practic, privarea sa de dreptul de a se adresa unui judecător [3, p. 469].

În scopul transunerii prevederilor internaționale, Constituția Republicii Moldova [8] prin art. 20 reglementează accesul liber la justiție, statuând că „orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție”.

Dintre aspectele ce influențează accesul liber la justiție se enumeră, fără îndoială, aspectul financiar al cauzei, adică cheltuielile de judecată. Pentru înfăptuirea justiției statul cheltuie mijloace financiare esențiale. Pentru exercitarea activității instanțelor judecătorești în legătură cu înfăptuirea justiției în cauzele civile este necesară alocarea anumitor mijloace financiare din bugetul de stat. Statul își asumă aceste cheltuieli, care includ: achitarea salariilor judecătorilor și ale personalului instanțelor de judecată, întreținerea și repararea încăperilor, procurarea echipamentului, inventarului ș.a. [10, p. 136]

Cheltuielile generate de un proces civil sunt avansate, în primul rând, de stat, care se angajează să garanteze justițiabililor dreptul de acces la o instanță independentă, imparțială și care să analizeze pretențiile justițiabililor într-un termen rezonabil [18, p. 1].

În al doilea rând, deși gratuitatea justiției reprezintă „complementul natural” al egalității părților în procesul civil, înfăptuirea serviciului public al justiției implică unele cheltuieli pe care o parte sau părțile le avansează în cursul desfășurării procesului [12, p. 37].

În doctrină [2, p. 285], cheltuielile de judecată sunt privite ca totalitatea sumelor bănești pe care trebuie să le suporte părțile în legătură cu activitatea lor procesuală. După art. 82 din Codul de procedură civilă [7] (în continuare – CPC), cheltuielile de judecată se compun din taxa de stat și din cheltuielile de judecare a cauzei. Taxa de stat reprezintă o sumă care se percepe, în temeiul legii, de către instanța judecătorească în beneficiul statului de la persoanele în ale căror interese se exercită actele procedurale de judecare a cauzei civile sau cărora li se eliberează copii de pe documente din dosar (art. 83 CPC).

Taxa de stat este suma de bani avansată de partea (reclamant, pârât sau intervenient principal) care se adresează în instanța de judecată cu acțiune civilă. Această taxă urmărește compensarea cheltuielilor suportate de către stat pentru întreținerea sistemului judecătoresc și asigurarea activității acestuia, potrivit legii [17, p. 261].

Legislația prevede și modalitatea de achitare a cuantumului taxei de stat, deci, potrivit art. 83 alin. (2) CPC, în acțiunile patrimoniale, taxa de stat se determină în funcție de caracterul și valoarea acțiunii, iar în acțiunile nepatrimoniale și în alte cazuri prevăzute de lege, în proporții fixe, conform Legii taxei de stat.

Până nu de mult, cuantumurile tarifare ale taxei de stat erau reglementate prin Legea nr. 1216/1992 [15], care în cadrul art. 3 stabilea regula principală în materia cuantumurilor tarifare ale taxei de stat pentru cererile de chemare în judecată privitor la litigiile cu caracter patrimonial. Respectiv, pentru cererile de chemare în judecată privitor la litigiile cu caracter patrimonial partea era obligată să achite 3% din valoarea acțiunii dar nu mai puțin de 150 lei și nu mai mult de 25 000 lei de la persoanele fizice și nu mai puțin de 270 lei și nu mai mult de 50 000 lei de la persoanele juridice. Trebuie să menționăm că, în principiu, acest tarif (de 3% din valoarea acțiunii) a fost stabilit încă din anul 1996, care de atunci, practic, nu a suferit unele schimbări esențiale.

Evident că cheltuielile statului pentru sistemul de justiție din 1996 au crescut în mod considerabil, întreținerea sistemului judecătoresc devine din ce în ce mai costisitoare. În această ordine de idei, s-a impus necesitatea modificării cuantumului taxei de stat, în sensul majorării acesteia. Prin urmare, în data de 31 iulie 2023 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat noua Lege a taxei de stat nr. 213/2023 [16], ce va intra în vigoare la 1 ianuarie 2024.

Legea nr. 213/2023, practic, preia definiția taxei de stat stabilită de vechea Legea taxei de stat, noua lege definește taxa de stat ca o „sumă de bani care se percepe de către organele de stat și de către alte entități împuternicite special pentru acest fapt de la persoanele fizice și juridice în ale căror interese se efectuează acțiuni sau se eliberează documente” (art. 1 din Legea nr. 213/2023). Totodată, au rămas neschimbate obiectele impunerii cu taxă de stat și modul de achitare a taxei de stat. Cu titlu de noutate, la capitolul modului de achitare a taxei de stat, legiuitorul prevede în art. 6 din Legea nr. 213/2023 că „în cazul acțiunilor a căror valoare este indicată în valută străină, taxa de stat se achită conform cursului de schimb valutar în vigoare la data plății taxei de stat, stabilit de Banca Națională a Moldovei”. Din punctul nostru de vedere, este o prevedere salutabilă, ce are drept scop eliminarea posibilității unor interpretări asupra cuantumului taxei de stat în acțiunile valoarea căroră este stabilită în valută străină.

Una dintre principale modificări ce se aduce prin Legea nr. 213/2023 este stabilirea noilor cuantumi ale taxei de stat. Primul aspect pe care dorim să-l evidențiem este renunțarea legiuitorului la stabilirea cuantumului taxei de stat cu ajutorul cotelor procentuale fixe, care potrivit vechii reglementări se calculau în funcție de cota procentuală de la unitate convențională (unitatea convențională era egală cu 20 de lei). Ca de exemplu, după Legea nr. 1216/1992, pentru cererile de chemare în judecată privitor la desfacerea primei căsătorii, reclamantul era obligat să achite taxa de stat în mărime de 200% de la unitatea convențională, adică suma de 40 lei¹⁵. De la 1 ianuarie 2024 nu se mai aplică cote procentuale fixe, de exemplu pentru cererile de chemare în judecată privind desfacerea căsătoriei, reclamantul după noua Lege va achita taxa de stat în mărime de 500 lei.

Al doilea aspect demn de a fi remarcat, reprezintă modificarea cuantumului taxei de stat pentru acțiunile patrimoniale. Fără a transcrie toate cuantumurile noi ale taxei de stat, dorim să analizăm mai

¹⁵ 20 x 200% = 20 x 2 = 40 lei

jos cele mai des întâlnite în practică acțiuni civile, și anume cererile de chemare în judecată privitor la litigiile cu caracter patrimonial:

Valoarea acțiunii	Cuquantumul taxei de stat
mai mică sau egală cu 5.000 lei	5% din valoarea acțiunii, dar nu mai puțin de 150 lei pentru persoanele fizice și 250 lei pentru persoanele juridice
5.001–50.000 lei	250 lei + 4% din valoarea acțiunii care depășește 5.001 lei
50.001–1.500.000 lei	2.050 lei + 3% din valoarea acțiunii care depășește 50.001 lei
1.500.001–5.000.000 lei	45.550 lei + 2% din valoarea acțiunii care depășește 1.500.001 lei
5.000.001–10.000.000 lei	115.550 lei + 1% din valoarea acțiunii care depășește 5.000.001 lei
egală sau mai mare de 10.000.001 lei	165.550 lei + 0,5% din valoarea acțiunii care depășește 10.000.001 lei

Cu referire la aceste noi cuantumul, în primul rând, observăm că legiuitorul a exclus pragul maxim al taxei de stat, care anterior era 25.000 lei pentru persoane fizice și 50.000 lei pentru persoane juridice. În al doilea rând, s-a schimbat modalitatea de calcul al taxei de stat pentru acțiunile valoarea cărora depășește 5.001 lei. Ca să exemplificăm, presupunem că dorim să depunem o acțiune civilă cu o valoare de 10.000 lei, respectiv trebuie să achităm 250 lei + 4% din valoarea acțiunii care depășește 5.001 lei: $250 \text{ lei} + ((10.000 \text{ lei} - 5.001 \text{ lei}) \times 4\%) = 250 \text{ lei} + (4.999 \text{ lei} \times 4\%) = 250 \text{ lei} + 199,96 \text{ lei} = 449,96 \text{ lei}$. Deci, taxa de stat pentru acțiunea în valoare de 10.000 lei va constitui suma de 449,96 lei.

Pentru comparație, taxa de stat achitată pentru cererea de chemare în judecată cu valoarea acțiunii de 10.000 lei, potrivit vechii Legi este de 300 lei, iar potrivit noii Legi este de 449,96 lei. Cu alte cuvinte, sub aspect procentual, taxa de stat în speța noastră a fost majorată cu aproximativ 50%. Am încercat să mai vedem creșterea în procente a taxei de stat pentru o cerere de chemare în judecată cu valoarea acțiunii de 30.000 lei, respectiv am obținut următoarele rezultate: taxa de stat potrivit vechii Legi este de 900 lei, iar potrivit noii Legi este de 1.249,96 lei, adică o creștere de aproximativ 38%.

Altă modificare adusă prin Legea nr. 213/2023 se referă la cuantumul taxei de stat achitată pentru atacarea hotărârii judecătorești. Respectiv, pentru cererile de apel împotriva hotărârilor instanțelor de judecată, inclusiv pentru apelul incident și cererile de alăturare la apel se va achita 85% din taxa de stat achitată în prima instanță, iar în cazul litigiilor cu caracter patrimonial – 85% din taxa calculată din suma contestată (potrivit vechii reglementări era 75%). Pentru cererile de recurs privind hotărârile instanțelor de judecată se va achita 70% din taxa de stat achitată în prima instanță, iar în cazul litigiilor cu caracter patrimonial – 70% din taxa calculată din suma contestată (potrivit vechii reglementări era 50%). Pentru cererile de revizuire a actelor judecătorești de dispoziție se va achita 55% din taxa de stat achitată în prima instanță, iar în cazul litigiilor cu caracter patrimonial – 55% din taxa calculată din suma contestată (potrivit vechii reglementări era 25%).

Aparent, s-ar crea impresia că cuantumul taxei de stat a fost mărit în mod brusc, însă această majorare nu aduce atingere accesului liber la justiție și, deci, nu afectează drepturile justițiabililor de a se adresa instanței de judecată pentru apărarea drepturilor subiective civile și intereselor legitime. Pentru a garanta accesul liber la justiție, legiuitorul reglementează instituția scutirii, amânării și eşalonării plății taxei de stat. În afară de cazurile expres prevăzute în art. 85 CPC, instanța de judecată, în vederea neîngrădirii dreptului părților privind accesul liber la justiție, la cerere, poate scuti persoana fizică sau juridică de plata taxei de stat, în urma justificării situației materiale a acesteia. Scutirea poate fi totală sau parțială, apreciindu-se în funcție de cerere și de dovezile prezentate.

În acest sens, Plenul Curții Supreme de Justiție [14] atenționează că pornind de la principiul respectării dreptului de acces liber la justiție, consfințit de jurisprudența CtEDO, în cadrul soluționării cererilor privind acordarea facilităților la plata taxei de stat, instanțele judecătorești urmează să examineze cu minuțiozitate fiecare caz concret pentru a nu admite îngrădirea dreptului persoanei la „un tribunal”, conducându-se la soluționarea acestor cereri atât de normele dreptului național, cât și de prevederile Convenției și jurisprudenței CtEDO.

Cu alte cuvinte, legislația în vigoare nu stabilește în mod exhaustiv toate temeiurile de scutire de la achitarea taxei de stat, ci, în funcție de situația materială și de probele prezentate în acest sens, instanța de judecată poate scuti de plata taxei de stat sau de plata unei părți a ei.

În plus, o altă garanție a accesului liber la justiție reprezintă instituția repartizării cheltuielilor de judecată între părți. În acest sens, art. 94 alin. (1) CPC consfințește regula potrivit căreia „instanța ju-

decătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cererea părții care a avut câștig de cauză, cheltuielile de judecată. Dacă acțiunea reclamantului a fost admisă parțial, acestuia i se compensează cheltuielile de judecată proporțional părții admise din pretenții, iar pârâtului – proporțional părții respinse din pretențiile reclamantului.”

Deci, în situația în care pretențiile reclamantului vor fi admise de către instanța de judecată, instanța va obliga pârâtul inclusiv la restituirea reclamantului sumei achitate în calitate de taxă de stat. În acest sens, în literatura de specialitate [18, p. 27] se susține că la baza obligației de acoperire a cheltuielilor de judecată se află culpa procesuală. Partea din vina căreia s-a purtat procesul trebuie să suporte aceste cheltuieli, făcute în mod justificat de partea câștigătoare. Sub acest strict aspect, buna-credință a părții care a pierdut procesul nu are relevanță juridică.

Instituția juridică controversată, ce a fost introdusă de Legea nr. 213/2023, este taxa de timbru. Noua Lege a taxei de stat definește taxa de timbru drept o sumă de bani care se percepe, o singură dată, de la persoanele fizice și juridice pentru intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ, precum și pentru fiecare contestație împotriva deciziei agentului constator asupra cauzei contravenționale atât în primă instanță, cât și în căile de atac (art. 2 alin. (1) din Legea nr. 213/2023). Taxa de timbru constituie 200 de lei.

Respectiv, la depunerea cererii de chemare în judecată, reclamantul, pe lângă achitarea taxei de stat, mărimea căreia se determină în funcție de obiectul și valoarea acțiunii, va fi obligat să achite suplimentar 200 de lei în calitate de taxă de timbru. Nu este suficient că legiuitorul a majorat cuantumul taxelor de stat (după cum am observat anterior, majorarea fiind, uneori, de 38%; 50%, în funcție de valoarea acțiunii), legiuitorul a decis să crească mărimea cheltuielilor de judecată, impunând achitarea taxei de timbru pentru intentarea procesului civil.

În afară de faptul că nu înțelegem necesitatea introducerii taxei de timbru, apare întrebarea referitor și la obiectul impunerii cu taxa de timbru în procesul civil. Textul de lege din cadrul art. 2 alin. (1) din Legea nr. 213/2023 arată că taxa de timbru se achită „pentru intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ ... atât în primă instanță, cât și în căile de atac”. Este interpretabilă sintagma „intentarea unui proces”, nu este clar ce anume a avut în vedere legiuitorul. Dacă interpretăm această sintagmă *stricto sensu*, atunci prin intentarea unui proces trebuie să înțelegem depunerea cererii de chemare în judecată, respectiv numai cererile de chemare în judecată depuse de reclamanți în procedura contencioasă vor fi impuse cu achitarea taxei de timbru. Bineînțeles, că cu plata taxei de timbru se impun cererile din procedura specială, procedura în ordonanță, procedura contenciosului administrativ etc.

Pe de altă parte, dacă interpretăm această sintagmă *lato sensu*, prin „intentarea unui proces”, trebuie să înțelegem toate cererile care au ca obiect sesizarea instanței de judecată cu acțiune civilă, la această categorie atribuim: cererea de chemare în judecată a reclamantului, cererea reconvențională a pârâtului și cererea de intervenție principală. Din punctul nostru de vedere, interpretarea dominantă va fi anume cea *lato sensu*, adică vor fi impuse cu taxă de timbru nu numai cererile de chemare în judecată, ci și cererile reconvenționale și cererile de intervenție principală. Cu toate acestea, este imperativ necesară intervenția și clarificare din partea legiuitorului prin reglementarea expresă a obiectului impunerii cu taxă de timbru. Respectiv, în scopul înlăturării oricăror interpretări și aplicări neuniforme a legislației, legiuitorul trebuie să reglementeze în mod expres ce fel de cereri se impun cu taxă de timbru.

Cu toate acestea, cea mai critică prevedere privind taxa de timbru este inserată în art. 2 alin. (2) din Legea nr. 213/2023, potrivit căreia „taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege. Suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul”. Dispoziția respectivă aduce grave atingeri accesului liber la justiție și conține o soluție inechitabilă și contrară prevederilor Codului de procedură civilă referitoare la repartizarea cheltuielilor de judecată între părți.

Este inexplicabilă opțiunea legiuitorului de a nu permite scutirea, amânarea sau eşalonarea plății a taxei de timbru, fapt care marginalizează o categorie de justițiabili și face imposibilă adresarea acestor către instanța de judecată. Chiar dacă mărimea taxei de timbru este una relativ mică, de 200 de lei, oricum există categorii de justițiabili care nu pot să-și permită nici achitarea acestei sume mici de bani.

În această ordine de idei, dorim să facem referire la Avizul la proiectul legii taxei de stat (nr. 484 din 27.12.2022) din partea Direcției generale juridice a Parlamentului Republicii Moldova [1], în care

se arată că instituirea taxei de timbru este nejustificată, „în condițiile în care proiectul de lege prevede la art. 3 impunerea cu taxă de stat fiecare acțiune, cerere și act de procedură efectuat în prima instanță cât și în căile de atac. Taxa de timbru aplicată distinct de taxa de stat, dublează aceste taxe. Or, achitarea taxei de timbru suplimentar taxei de stat, fără a prevedea posibilitatea scutirii, amânării sau eșalonării achitării acesteia, în lipsa unei argumentări corespunzătoare, cel puțin pentru persoanele din grupurile vulnerabile, va împovăra și mai mult persoana care dorește să depună o acțiune în instanța de judecată și o va descuraja să apeleze la sistemul judiciar pentru apărarea drepturilor sale fundamentale”.

Într-o manieră similară a fost apreciată instituirea taxei de timbru de către Guvernul Republicii Moldova, care în Avizul la proiectul legii taxei de stat și asupra amendamentelor la proiectul legii taxei de stat [13] subliniază că „impunerea concomitentă cu taxă de stat și taxă de timbru pentru fiecare acțiune, cerere sau act de procedură efectuat atât în prima instanță, cât și în căile de atac, în cauzele civile, ar putea genera situații în care persoana fizică și juridică nu va face față cheltuielilor unui proces de judecată din cauza lipsei mijloacelor financiare. Or, dacă în cazul taxei de stat, în funcție de starea financiară a reclamantului acesta poate solicita scutirea, amânarea sau eșalonarea plății, din textul proiectului de lege propus rezultă că acesta (reclamantul), indiferent de starea sa financiară va fi obligat să plătească taxa de timbru în situația în care proiectul stabilește în art. 2 alin. (1) că aceasta este nesusceptibilă de scutire, amânare sau eșalonare”.

În pofida acestor avize negative, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat fără modificări dispozițiile referitoare la instituirea taxei de timbru, creându-se, astfel, dubla impunere a justițiabililor și o îngrădire nejustificată a dreptului de acces la un tribunal. De asemenea, în situația persoanelor care pot să-și permită achitarea taxei de timbru, soluția privind necompensarea taxei de timbru ni se pare una inechitabilă și chiar ilegală. Considerăm că taxa de timbru urmează a fi inclusă în categoria cheltuielilor de judecare a cauzei, încadrându-se perfect în dispoziția art. 90 lit. 1) CPC. Or, CPC nu operează cu noțiunea de taxă de timbru, însă achitarea acestei taxe este necesară pentru intentarea și desfășurarea procesului civil, respectiv corespunde lit. 1) din art. 90 CPC: „1) alte cheltuieli necesare, suportate de instanță și de participanții la proces”.

În această ordine de idei, art. 2 alin. (2) din Legea nr. 213/2023 vine în contradicție cu art. 94 alin. (1) CPC. Deoarece Legea nr. 213/2023 stipulează că suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul, pe când CPC arată că „instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cererea părții care a avut câștig de cauză, cheltuielile de judecată” (în categoria cheltuielilor de judecată trebuie să includem și achitarea taxei de timbru). Deși nu suntem de acord cu faptul că taxa de timbru este nesusceptibilă de restituire și de compensare, instanțele de judecată vor fi nevoite să aplice prevederea din art. 2 alin. (2) din Legea nr. 213/2023, pentru că, potrivit regulii cuprinse în art. 2 alin. (2) CPC, în caz de discordanță între normele CPC și cele ale unei alte legi organice, se aplică reglementările legii adoptate ulterior, adică a noii Legi a taxei de stat.

Reieșind din considerentul că instituirea taxei de timbru are drept efect îngrădirea accesului liber la justiție, creează dubla impunere (achitarea taxei de stat și a taxei de timbru) a justițiabililor la depunerea acțiunilor civile, imposibilitatea scutirii, amânării, eșalonării și compensării taxei de timbru credem că este stringent necesară abrogarea art. 2 din Legea nr. 213/2023, până când acest act normativ nu intrat încă în vigoare. La începutul articolului am reținut că, potrivit jurisprudenței CtEDO, eventuala restricționare nu este incompatibilă cu dispozițiile art. 6 par. 1 a Convenției europene a drepturilor omului, dacă sunt respectate trei condiții: a) restricționarea să nu atingă substanța acestui drept; b) ea să urmărească un scop legitim; c) să existe un raport de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. În legătura cu taxa de timbru, aceste trei condiții nu sunt respectate, respectiv instituirea taxei de timbru pentru sistemul din Republica Moldova este incompatibilă cu dispozițiile art. 6 par. 1 a Convenției europene a drepturilor omului.

Bibliografie:

1. Avizul la proiectul legii taxei de stat (nr. 484 din 27.12.2022) din partea Direcției generale juridice a Parlamentului Republicii Moldova. [Online] [citat 30.09.2023] Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=dc3cd487-844c-4ff7-bfec-33f148ad3613>
2. Belei E., et. al. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: S.n., 2016. ISBN: 978-9975-4072-9-8.

3. Bîrsan C. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. București: Ed. All Beck, 2005. ISBN: 978-973-655-663-8.
4. Case of Ashingdane v. The United Kingdom. 28 May 1985. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57425>
5. Case of Stubbings and others v. The United Kingdom. 22 October 1996. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58079>
6. Case of Z and others v. The United Kingdom. 10 May 2001. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59455>
7. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138883&lang=ro#
8. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro#
9. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nr. 342 din 04.11.1950. Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro
10. Crețu V. Noțiunea „cheltuieli de judecată” și caracterizarea acestui institut de drept. În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, nr. 7/2004.
11. Declarația universală a drepturilor omului nr. 12 din 10.12.1948. Adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro
12. Deleanu I. Tratat de procedură civilă. Vol. II. București: Ed. C.H. Beck, 2007. ISBN: 978-973-115-172-4.
13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 516 din 19 iulie 2023, privind aprobarea Avizului la proiectul legii taxei de stat și asupra amendamentelor la proiectul legii taxei de stat. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=a746cf77-0ec6-4178-bca7-4e263c3e94d3>
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației despre încasarea cheltuielilor de judecată în cauzele civile” nr. 25 din 28.06.2004. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=226
15. Legea taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992. Abrogată prin LP213/2023, în vigoare 01.01.2024 [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136479&lang=ro#
16. Legea taxei de stat nr. 213 din 31.07.2023. [Online] [citată 30.09.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138534&lang=ro
17. Prisac A. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Cartier, 2013. ISBN: 978-9975-79-849-5.
18. Puiu A.-M., Nicolae A., Puiu A.C. Cheltuielile de judecată. București: Ed. Hamangiu, 2011. ISBN: 978-606-522-495-7.